

מעדני אשר

גיליון שצ"ב
 (שנה ט')
פרשת ויעא תשע"ב
 י"ל ע"י
מכון "מעדני אשר"

האם מותר לישון בבית המדרש?

בפרשתו כ"ח ט"ז ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי.

וברש"י כ"ח ט"ז "שאלו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה".

חזינן שאסור לישון במקום קדוש.

יש להקשות: על הא דאמרינן בגמ' מגילה כ"ח ע"א שאלו תלמידיו את רבי זירא במה הארכת ימים ובין הדברים שאמר להם **"ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי"** משמע מדבריו מדמינא שרי אלא שהחמיר על עצמו שלא לישון בבית המדרש ממידת חסידות, דאם לא כן מאי רבותא, וקשה הרי רב זירא גופיה סבירא ליה דאסור לישון בבית המדרש דהרי הוא אמר סנהדרין ע"א כל הישן בבית המדרש תורתו נעשית לו קרעים שנאמר וקרעים תלביש נומה, אלמא לאו שפיר דמי לישון בבית המדרש, כן מקשה הש"ך יור"ד סימן רמ"ו ס"ק ט"ו, וכן מהרש"א מגילה כ"ח ע"א, וכן בגבורת הארי תענית כ' ע"ב, וכן בראשון לציון לבעל האור החיים הקדוש מגילה כ"ח ע"א, וכן בעין אליהו סנהדרין ע"א ע"א.

איכא כמה תרומים:

- א. אע"פ שיש איסור לישון בבית המדרש, מ"מ הרבה אנשים נכשלים שמנמנים שם בשוגג, והרבותא של רבי זירא היה שלא שגג בזה כל ימיו דלא אנסתו שינה ונתנמנם, והא מילתא צריכה זירוז גדול וסייעתא דשמיא, כן תירץ בראשון לציון מגילה כ"ח ע"א לבעל האור החיים הקדוש.
- ב. ע"פ מה שכתב הרשב"א מגילה כ"ח עמוד ב', וכן פסק המשנה ברורה סימן קנ"א ס"ק ט"ז, וכן הביא הפתחי תשובה יור"ד סימן שס"ח בשם החתם סופר דבבתי מדרשות אע"פ שחמורין מבתי כנסיות, אפ"ה לחכמים ותלמידיהם כיון שהן עומדין שם תדיר הרי הן להן בבית דירה ואוכלין בהן וישנין בהן בכל מקום, וכדאמרינן בגמ' ברכות כ"ח ע"א דהני גנו והני גרסי ולא הפרישו בין חברים לבאים מחוץ לעיר ואין להם בית דירה בעיר לחברים שיש להם בית דירה בעיר דביתא דרבנן היא לגמרי בכל מקום, לפי הנ"ל אתי שפיר דזה החידוש שאפילו הכי לא ישן שם, מעדני אשר.
- ג. ע"פ מה דקמ"ל אורח חיים סימן קנ"א ס"ק ד' דלצורך בית הכנסת מותר לאכול ולישון בתוכו, ומטעם זה ישנים בליל יום הכפורים בבית הכנסת, ואפילו הכי החמיר על עצמו של לישון בבית הכנסת, מעדני אשר.

- ד. יש לומר דהא דאסור לישון בבית המדרש היינו שינת קבע אבל שינת עראי שפיר דמי כן מבואר אור"ח סימן קנ"א ס"ק ד' ורב זירא החמיר על עצמו שלא לישון בבית המדרש אף שינת עראי וזה הרבותא ולכן קיבל על זה שכר של אריכות ימים, כן תירץ הש"ך יור"ד סימן רמ"ו ס"ק ט"ו, וכן תירץ מהרש"א מגילה כ"ח עמוד א'.
- ובגבורת ארי תענית כ' ע"מ ב' הביא ראייה נפלאה שמותר לישון שינת עראי בבית המדרש:** מהא דאמרינן בגמ' ברכות כ"ה בעו מיניה דרב ששת ריח רע שאין לה עיקר מהו האם מותר ללמוד ליד זה אמר ליה תא חזי הני ציפי דבי רב דהני גנו והני גרסי, והשתא היכי גנו בבית המדרש, אלא ודאי שינת עראי שרי ואינהו שינת עראי הוי גנו.
- ומקשה הגבורת הארי:** מיהו הא גופיה קשיא אי הא דבני בי רב הוה שינת עראי מאי ראייה מיייתי רב ששת דריח רע שאין לו עיקר מדהני גרסי אף על גב דהני גנו ואף על גב דדרך הישן להפיח, לפי מאי דפירש רש"י התם, ואי הא דהני גנו איירי בשינת עראי ליכא משום שמא יפיח דהא בגמ' סוכה כ"ו אמרינן ישן אדם בתפלין שינת עראי אבל לא שינת קבע משום דשינת עראי לא חייש לשמא יפיח אבל בקבע חיישנן לה כדפירש רש"י ותוספות שם אלא על כרחך היו ישינים שינת קבע, והשתא תקשה איך היה מותר לישון.
- ומתירץ הגבורת הארי:** שמא יש לומר דבשינת עראי הפחה מילתא דלא שכיחא היא ולא חיישנין לה מיהו בהרבה בני אדם ישינים כמו בהני ציפי דבי רב דרבים היו וגנו לא סגי לאחד מהן שלא יפיח ומדהני גרסי שמע מינה ריח רע שאין לה עיקר שרי, מיהו בתפלין שינת עראי שפיר דמי ולא חייש לשמא יפיח באדם אחד כיון דלא שכיח.
- ובהגהות רבי עקיבא אייגר** אור"ח סימן קנ"א ס"ק ד' **חולק על זה** וסבירא ליה דסתם אדם אסור לישון אף שינת עראי בבית המדרש, והא דישנו בבית המדרש דרב תלמיד חכם שאני.
- ובמשנה ברורה** סימן קנ"א ס"ק ט"ז כתב כיון שביהמ"ד עשוי לשהות שם זמן הרבה ללמוד ולשמוע דברי תורה וקשה ליזוהר משינת עראי, ע"כ לא אסרו לשום אדם, ובשו"ת פרי יצחק חלק ב' סימן ה' זן בדבריו.
- ה. הא דאמר כל הישן בבית המדרש הכוונה שלומד תורה בלי חיות תורתו נעשית קרעים שזה לא ישאר אצלו, וזה היה הרבותא של רבי זירא שאף פעם לא למד בלי חיות לא שינת עראי ולא קבע, כן תירץ האמרי אמת, ועיין בעין אליהו סנהדרין ע"א.

ברכת מזל טוב למו"ח הגאון
רבי בן ציון רייך שליט"א
 קרית צאנז נתניה
 לרגל שמחת אירוסיו בנו
 הבה"ח המופלג
 כבוד **יעקב איתמר** ניי"ז
 מבחירי ישיבת צאנז נתניה
 עב"ג בת
הרב משה טהלר שליט"א רחובות
 יהא רעוא שיזכה לראות נחת
 דקדושה מכל יוצאי הלציו
 ויעליה בכל אשר יפנה

גליון זה נודב לעילוי נשמת מרן ראש הישיבה
 שהעמיד רכבות של תלמידים ומסר נפשו למען הצלחתם
 הגה"צ **רבי נתן צבי פינקל** זצ"ל ראש ישיבת מיר
 לרגל השלושים החל ביום י"א כסלו ת.נ.צ.ב.ה.
 הונצח ע"י מקורבו של ראש הישיבה
 הנגיד הנכבד הרב **יהושע עוזר הלפרין שליט"א** מנציחתו
 יהא רעוא שזכותו של ראש הישיבה יגן עליו ועל ב"ב ויתברך בכל מילי דמיטב

גליון זה נודב ע"י ידידו הנגיד הנכבד
 הרב **אביש ברוד** שליט"א בארא פארק
 לעילוי נשמת אביו הרב **אהרן שלום** בן הרב נחמיה ז"ל
 נלב"ע י"א כסליו ת.נ.צ.ב.ה.
 ולעילוי נשמת אחיו הרב **אלעזר בן אהרן שלום** ז"ל
 נלב"ע כ"א כסליו ת.נ.צ.ב.ה.

איך אירע ליעקב תקלה שיטן במקום קדוש

הרי אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים?

יש להקשות: איך אירע תקלה ליעקב שנכשל וישן במקום קדוש, אע"פ שהיה אסור, ואע"פ שיעקב לא היה מצווה, הרי מ"מ קיים כל המצוות, והוא תקלה שנכשל ועבר על איסור מורא מקדש, כן מקשה בחתם סופר בפרשתן.

א. וכתב החתם סופר דיש לתרץ: ע"פ מה שכתבו התוס' בשם

רבינו תם שבת י"ב ע"ב, פסחים ק"ו ע"ב, גיטין ז' ע"א חגיגה ט"ז ע"א, חולין ה' ע"ב, דרך באיסורי אכילה אין הקב"ה מביא תקלה על ידו, אבל בשר מילי הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, לפי הנ"ל אתי שפיר דשינה במקום מקדש לא הויה איסור אכילה לכן היה אפשרי שיעקב תקלה על ידו.

אבל בחתם סופר דוחה דאי אפשר לתרץ כן: משום דצדיק גדול כמו אברהם מסתמא אין הקב"ה מביא תקלה כלל בשום דבר אף במידי דלאו אכילה.

מעדני אשר: נראה להביא ראיה לדבריו מגמ' מפורשת נדרים י'

ע"א דאיתא התם דחסידיה הראשונים היה רוצים להקריב כל הקרבנות, וקרבת חטאת לא היה יכולים להקריב לפי שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י, מה עשו נדרו עצמן בניזיר וסברו שניזיר חוטא והיה מביאין קרבן חטאת, ואם נאמר כשיטת התוס' דבמידי דלאו אכילה הקב"ה מביא תקלה על ידם א"כ היה יכולים להביא קרבן חטאת, כך הקשה בהגהות אורח מישור נזיר כ"ג ע"א, וכן החיד"א בספרו פתח עינים נדרים י' ע"א וכן בשו"ת שואל ומשיב מהדורא ד' חלק א' סימן נ"א, וכן בשו"ת אגרות משה אר"ח חלק ד' סימן ק"ט, ועיין בשדה חמד ח"א ע"מ 68 אלא חזינו דבצדיקים הראשונים אין הקב"ה מביא שום תקלה על ידם אף במידי דלאו אכילה, כך תירץ החיד"א שם בפתח עינים.

מעדני אשר הנה שיטת הרשב"ם ב"ב קל"ג ע"ב ד"ה קרא עליו דאין הקב"ה מביא תקלה בכל מילי א"כ הדרא קושיא מדוע הגיע תקלה ליעקב, הרי אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים ויתורץ בתרוץ דלקמן.

ושמעתי לבאר דבר נפלא: הדנה איתא בהגהות מרדכי מסכת עירובין פרק מבוי רמז תקכה רצה רשב"ם לעשות אחרת כי שפל עינים היה ורצה לעלות בקרון אשר סוס ופרד מושכין בו ולא הרגיש איתרחיש ליה ניסא, נזדמן אחיו ר"ת שם א"ל אל תהי צדיק הרבה שא מרום עיניך והנה סוס ופרד לקראתך, וצריך להבין מה המחלוקת ולפי הנ"ל אתי שפיר דהרשב"ם לשיטתו דסבירא ליה דבכל מילי אמרינן אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, לכן סמך על זה והלך עם עינים סגורות, משא"כ רבינו תם לשיטתו דסבירא ליה דרק במידי דאכילה אמרינן אין הקב"ה מביא תקלה, אבל בשאר מילי מביא לכן אמר לאחיו אל תסמוך על זה.

ב. ע"פ מה שכתב בבית האוצר חלק א' כלל א' אות י"ט דדבר שהאבות

קיימו עד שלא ניתנה התורה זה רק ממדת חסידות, ולא מקרי תקלה אם נכשל בזה לפי הנ"ל אתי שפיר, מעדני אשר, ועיין באילת השחר בפרשתן שדן בענין זה אם מקרי תקלה כיון שעדיין לא היה מצווה.

אבל הבית האוצר דוחה: מהא דאיתא בגמ' שבת ק"ג ע"א ת"ר מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו, ונמלך עליה לגודרה, ונזכר ששבת הוא, ונמנע אותו חסיד ולא גדרה אף בחול, הואיל ובאה לו תקלה על הגדירה בשבת, ובמהרש"א שם כתב וז"ל ואע"ג דהרהור מותר, וגם שגג בהרהור כדאמר, מדת חסידות הויה, ומוכח דגם שוגג דמדת חסידות נחשב חטא ותקלה לחסיד שהרי הרהור בשבת מותר מדינא, ואסור רק ממדת חסידות, וזה החסיד היה רק שוגג בהרהור, ואעפ"כ חשיב ליה חטא ותקלה ממדת חסידות.

על מה אין נזהרין בדורות הללו שלא לגור בבית חמיו

או חמותו הרי זה איסור?

בפרשתן ל"א מ"א זה לי עשרים שנה בביתך.

יש לתמוה: הרי יעקב קיים כל התורה, ואיך עבר על הא דאיתא בגמ' קדושין י"ב ע"ב, וכן מבזב"ב צ"ח ע"ב דאין הדרך לגור שם דרב מנגיד על חתנא דדיר בי חמוה, א"כ איך גר שם.

איכא כמה תרוצים:

א. ע"פ מה שכתב בפתח עינים חולין ה' וכן כתב ברדב"ז ח"ב סימן תרצ"ו דאבות לא היה נזהרין בדרבנן רק בערובי תבשילין, לפי הנ"ל א"ש, מעדני אשר.

ב. ע"פ מה שכתב בשו"ת הרמ"א סימן י' דרק אברהם קיים כל התורה אבל שאר אבות לא קיימו ובפרט מצות דרבנן, לפי זה אתי שפיר, מעדני אשר.

ג. ע"פ מה שכתב הרמב"ן פרשת תולדות דבחוץ לארץ לא שמרו האבות את התורה לפי הנ"ל אתיר שפיר דכן היה חוץ לארץ, כך תירץ לי ידידי הרה"ג יעקב וינגרטן שליט"א כולל צאנז בית שמש.

ד. ע"פ מה שכתב האור החיים הקדוש פרשת תולדות דהיכא דהיה לו איזה צורך לא שמר, לפי הנ"ל אתי שפיר, כך תירץ לי ידידי הרה"ג יעקב וינגרטן שליט"א כולל צאנז בית שמש.

יש להקשות: על מה אין נזהרין בדורות הללו שלא לגור בבית חמיו או חמותו הרי זה איסור.

איכא כמה תרוצים:

א. על זה סומכין החתנים בזמן הזה שדרים בבית חמותם ואפילו למאן דחייש לעיל מה שדרין עכשיו בבית חמותם היינו בשביל טובת הנאה שדרים בלא שכירות בבית דיש הוכחה שאינם דרים בשביל חמותם, אלא בשביל שאר טובות שעושין להם, כך תירץ בתוספות קידושין י"ב עמוד ב', וכן בשו"ת רא"ח סימן צ"א לפי זה אתי שפיר נמי הקושיא מיעקב, מעדני אשר.

ובעצמות יוסף שם הקשה וז"ל ויש לתמוה איך נמלט מהאיסור משום טובת הנאה.

ותירץ: דבשלמא מי שאינו מקבל טובת הנאה ממנו אית ביה משום חשד שיאמרו דהולך שם משום פריצות, אבל כשדר שם בשביל טובת הנאה ודאי יאמרו דמטעם זה דר שם לא משום פריצות, ואפשר עוד דכיון דאיתא ביה איבוד ממון אפילו מאן דחייש יאמר דכיון דהדבר אין בו איסור אלא חשש בעלמא יאמר דלא חשש למילתא דאיסורא.

ב. לא נאמרה אלא בדורות הראשונים אבל בזמנים הללו שבנות ישראל גדורות ביותר אין חוששין לכך, כך כתב המאירי קידושין י"ב עמוד ב'.

ג. העולם סומכים על סברת הראב"ד ז"ל שכתב בהשגותיו בפ"א מהלכות איסורי ביאה אם יחד לו בית למשכב מותר לדור בבית חמיו, כן כתב המגיד משנה פרק כ"א מהלכות איסורי ביאה וכתב שאינו יודע לו הכרע מן הגמרא, וכן כתב בשו"ת באר שבע סימן כ"ו והוא מוצא לו הכרע מהגמרא ע"ש לפי זה נמי מיושב הקושיא מיעקב, מעדני אשר.

ובשו"ת שבט הלוי חלק ד' סימן קס"ו נמי נשאל מדוע אין מקפידין בזמננו על זה: וכתב דסומכין על שיטת הרמב"ם והראב"ד לפי הבנת תוס' ר"י הזקן, דפריצותא מטעם אחר וז"ל חתנא אית דמפרשי חתן שקדש ארוסתו ודר בבית חמיו משום פריצותא, ושוב כתב בשם הרמב"ם פ"א מאיס"ב וכן על האיש שיודר בבית חמיו שזו עזות פנים, נראה שפירש חתנא אפילו נשאת, ורש"י פי' שמא יכשל בחמותו שסתם חמות אוהבת חתנה, ולזה הפי' קשה אמאי אמר בי חמוה ה' לנו לומר בי חמותו דלדידי' אם אין חמות מותר, ובהאי פריצותא לדור בבית חמיו סומכין על הראב"ד דאם ייחד לו בית למשכב מותר, ועיין בשו"ת רבי עזריאל הילסהיימר חלק ב' אבן העזר, חושן משפט ומילואים סימן כה שהעיר מדוע לא נפסק בשי"ע האי הילכתא שאסור לדור אצל חמיו.

מי שהתפלל ערבית מבעוד יום ושומע קדושה של מנחה

האם יש לו איסור לענות?

בפרשתן כ"ח י' יוצא יעקב מבאר שבע וגו' ויפגע במקום וגו'.

איתא בגמ' ברכות כ"ז ע"ב יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא לשון תפלה וכו'.

יש לחקור מי שהתפלל ערבית מבעוד יום או בזמן שיטת הגאונים ושמע אח"כ ממנין אחר שמתפלל עדיין מנחה האם מותר לו לענות קדושה או דילמא אסור לו לענות קדושה.

הנה בשו"ת גור אריה יהודה אור"ח סימן ק"ו מובא בדעת תורה סוף סימן רל"ו כתב דאם התפלל ערבית מבעוד יום ושומע אח"כ קדושה, אסור לו לענות דהויא תרתי דסתרי.

והביא ראייה לזה: ממה שכתב הט"ז אור"ח ס"ס רל"ו, וכן פסק המגן אברהם שם דמי שבא לבית הכנסת אחר ברכו, ועדיין לא התפלל מנחה, אין לו להתפלל מנחה עם תפלת הצבור בערבית, כי לא יהיה לו שותפות עם הצבור, שהם תופסים אותו זמן לילה, שמתפללים ערבית, והוא תופס אותו זמן ליום, שמתפלל מנחה, והו"ל כתרתי דסתרי.

וכן מביא ראייה: מדברי התרומת הדשן סימן ד' שאם קיבל שבת אסור להתפלל מנחה, א"כ ה"ה הכא.

וכן כתב בשו"ת האלף לך שלמה אורח חיים סימן צ"ד שאם עדיין אינו צאת הכוכבים אז עכ"פ מי שהתפלל ערבית לא יענה אחרים קדושה, כיון שהתפלל כבר ערבית, אבל אמן יכול לענות.

ובשו"ת עמודי אש סימן ג' ס"ק י"ט דחה הראיות של הגור אריה יהודה: וז"ל מדברי הט"ז והמגן אברהם אינו ראייה כלל, דהם לא כתבו רק שאין זה תפלה בציבור, אם הקהל מתפלל ערבית והיחיד מנחה, דאין זה שותפות כיון שכל אחד מתפלל דבר אחר.

וגם מהתרומת הדשן אינו ראייה: דדוקא לענין שבת אמרינן אחר שעשאו קדש לא יעשהו חול, משא"כ בימות החול, וסבירא ליה שמותר לענות קדושה.

וכן במגן גבורים סימן רל"ז סק"א דייק מדברי הרמב"ם והרשב"א שכתבו דהיינו טעמא שאין חזרת הש"ץ בערבית, לפי שתפלת ערבית רשות, ומוכח דאלמלא הטעמים האלה היה השליח ציבור חוזר התפלה והיו אומרים קדושה, ומכאן יש ללמוד שאם לאחר שהתפלל ערבית שמע שאומרים קדושה בעזרה, אין בזה קפיידא, ויכול לענות עמהם כיון שעדיין יום הוא, וכן נראה להוכיח מהא שחוזר הש"ץ התפלה בנעילה, אף שהיא פוסרת של ערבית, לדעת רב, כמ"ש ביומא פ"ז וכן המנהג, ודלא כאותם שמפקפקים בזה.

וכן כתב באשל אברהם להגאון מבוטשאטש ז"ל סימן ק"ח שמותר לומר קדושה בלילה, ומבאר דמה שלא תקנו חז"ל קדושה בערבית זה מצד שהיא רשות, ומ"מ רשות לומר בה קדושה כשלא הי' אפשר לו לומר אז במנחה, ונעילה ע"פ הרוב נאמרת בלילה אחר צאת הכוכבים ואומרים בה קדושה.

וכן פסק בשו"ת שבט הלוי חלק ט' סימן מ"ח דלענין לענות אחרים אמן וקדושה אפילו אם לדידה ודאי לילה אלא דלדידהו הנוהגים כר"ת עדין יום, יוצא מתשובות מהר"ם שיק שם דמותר לענות אחרים, ועיין בשו"ת ישמע לב סימן י"ג.

ובשו"ת שיח יצחק סימן קט"ו הביא ראייה שליכא חשש לענות קדושה אף לאחר שהתפלל ערבית: מהא דכתב המאירי ברכות כ"א

ע"ב וז"ל, מי שמצא שליח ציבור שמתחיל תפלת המנחה בקול רם, וזה מתחיל בתפלת ערבית, וקורא עמו מלה במלה, יש אומר, שאין זה מפסיק לקדוש שלא התירו אלא בתפלה שש"ץ אומר בה קדוש, ע"ש, ואם נימא שאסור לענות קדושה בלילה, למה לא אמר המאירי שלזאת אינו רשאי לענות עמו קדושה באשר האיש הזה כבר התפלל תפלת מעריב עד השמ"ע, וכיון שעשאו להזמן לילה, אינו רשאי עוד לומר קדושה דמנחה.

וכותב דיש לדחות: דכיון דבג' תפלות העיקר מהם היא תפילת העמידה, אפשר כיון שלא התפלל עדיין השמ"ע לא נקרא עשאו לילה, ולזאת לא הזכיר המאירי מטעם הלזה, שאינו רשאי לומר קדושה.

אבל זה אי אפשר לומר: דהרי הברכות שלפני קריאת ק"ש דערבית ושלאחריה המה המבטאים בפתשגן התפלה שתפלת הערב היא, ועיין בספר הלבוש בסימן רל"ו, שהי' זמנים שלא התפלל בערב רק הברכות דלפני ודלאחר ק"ש דערבית עם ק"ש ופסוקי ברוך ה' לעולם ויראו עינינו, ובאשר תפלת ערבית רשות, היה די בזה, וא"כ מפורש יוצא שגם בנוסח התפלה עד השמ"ע כבר התפלל תפלת הערב, והיה לו לרבינו המאירי למנוע אמירת הקדושה להאיש שהתחיל שמ"ע של ערבית ביחד עם הש"ץ המחזיר בקול תפלת המנחה, מטעם שכבר התפלל דערבית, אלא ש"מ דליכא חשש לומר קדושה אף לאחר שהתפלל ערבית.

מדוע יעקב היה צריך לתת סימנים

הרי היה יכול לזהות את רחל על פי הקול?

יש להקשות: מדוע יעקב היה צריך לתת סימנים לרחל כדי שיוכל לזהות אותה, הרי היה יכול לזהות אותה ע"פ הקול, דהרי בגמ' גיטין כ"ג א', חולין צ"ו אמרינן היאך סומא מותר באשתו, והיאך בני אדם מותרין בנשותיהן בלילה, אלא בטביעות עינא דקלא, א"כ היה יכול לזהות אותה ע"פ הקול, כד מקשה המהרש"א ב"ב קכ"ג, וכן בעיון יעקב שם.

איכא כמה תרוצים:

א. עדיין לא הכיר בקולה, לכן לא סמך על הטביעות עינא דקלא, כד תירץ בעיון יעקב ב"ב קכ"ג ע"א.

ב. ע"פ מה שכתב הרמב"ן פרשת תולדות דהאחים דומים בקולם, א"כ ידע נמי שהאחיות דומות בקולם ולא יוכל לזהות אותה ע"פ הקול, לכן לא סמך על זה, כד תירץ שבט סופר בפרשתו.

ג. ע"פ מה שכתב הרמב"ן פרשת תולדות דלכן לא חשש יעקב כשבא לקבל הברכות מאביו שאביו יזהה אותו ע"פ הקול וכתב דאדם יכול לשנות את קולו, א"כ חשש יעקב שגם לבן יצוה ללאה בתו לשנות את קולה, ולכן לא סמך על קול לבדו דלשיטתיה קול לבדו אפשר לשנות, אבל נתן לה גם סימנים ובשנים כבר ס"ל דלא תדע גם הסימנים ולכן לא סמך אטביעות עין דקלא, כד תירץ שבט סופר בפרשתו.

וכן כתב בעיון יעקב ב"ב קכ"ג ע"א כיון שאמרה לו שאביה רמאי, וא"כ אפשר לכיון הקול ברמאות זמן מה, משא"כ בקולו לפי תומו סומכין.

ומביא דבמדרש איכה רבה פתיחתא כ"ד איתא התם דרחל אמרה מסרתי לאחותי כל הסימנים שמסרתי לבעלי, כדי שיהא סבור שהיא רחל, ולא עוד אלא שנכנסתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי והיה מדבר עמה והיא שותקת, ואני משיבתו על כל דבר ודבר, כדי שלא יכיר לקול אחותי.

ומביא ראייה: מאברהם שהמתין לישא את יצחק עד גיל ארבעים כדי שיהא יותר משובח, א"כ ה"ה בחור שמציעים לו שידוך יותר טוב מותר להתעכב.

מכתבים למערכת

מדוע כשמבטיחים דבר לילד חייבים להביא לו רק כדי שלא ילמד לומר שקר

מדוע אין איסור מצד האבא שאומר שקר

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דאיתא בגמ' סוכה מ"ז ב' א"ר יורא לא לימא איניש ליתוקא דיהיבנא לך מדי ולא יהיב ליה, משום דאתי לאגמורי שקרא, שנאמר יחימיו ט' ד- למדו לשונם דבר שקר, דיש להקשות מדוע אסרה הגמ' לעשות כן רק משום החשש שגלמחו ליתן, והלא איך לאסור זאת משום שהיא עצמה אינו דובר אמת, והרי נאמר בפסוק מדבר שקר חרחק וכן כתוב צפניה ג' ג' "שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב" ותוצאתם בכמה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א דומ"צ מחזיקי הדת

נראה לתרץ, דמשמע מרש"י ב"מ מ"ט ע"א ד"ה אלא דשקר הוי כשמבטיח ליתן ואין בדעתו ליתן אבל כשבדעתו ליתן ואח"כ נעשה אונס שאינו יכול ליתן לא הויא שקר, כיון דבעת דיבורו לקיים מה שבבטיח, לפי הנ"ל אתי שפיר דקמ"ל בגמ' הנ"ל דאם הבטיח לתניחו ליתן לו אפילו אחר"כ נעשה אונס דאינו יכול ליתן א"כ אינו שקר, מ"מ יעשה כל טעדיק ליתן לו שלא ילמד הילד לשקר, דהוא אינו מבין שנעשה אונס שאינו יכול ליתן.

מדוע לא חשש יעקב שאביו יכירו לפי הקול

הרי אמרין בגמ' דכל אדם יכולים לזהות ע"פ הקול

מה שהקשתם בשם הראשונים מדוע לא פחד יעקב שאביו יכיר אותו על פי הקול, הרי כל בני אדם נכרים בקולם, כמו שאמרו בגמ' גיטין כ"ג א', חלוין צ"י הוי"ך סומא מותר באשתו, והוי"ך בני אדם מותרין בנשותיהן בלילה, אלא בטביעות עינא דקלא, ותוצאתם בארבע אופנים.

הגאון רבי יחזקאל העשיל פאדווא שליט"א מאנטשטר

מה שהבאתם באחד מן התרוצים בשם הרמב"ן שהיה יכול לשנות את קולו כעשוי, והבאתם בדבנחמד למראה הקשה א"כ האיך אמרין בגמ' דסומא מותר באשתו ע"פ טביעות עין דקלא הרי לפי הרמב"ן אדם יכול לשנות את קולו, א"כ איך סומכין על זה, נראה לתרץ דרק מיעוטא דמיעוט יכולים לשנות את הקול לכן שפיר סומכין על זה.

הרה"ג רבי שמעון סגל שליט"א ירושלים ר"מ בשיבת צאן ירושלים

מה שהבאתם באחד מן התרוצים בשם הרמב"ן שהיה יכול לשנות את קולו כעשוי, והבאתם בדבנחמד למראה הקשה א"כ האיך אמרין בגמ' דסומא מותר באשתו ע"פ טביעות עין דקלא הרי לפי הרמב"ן אדם יכול לשנות את קולו, א"כ איך סומכין על זה, ותירץ דהא דאמרין שהקול יכול להשתנות היינו דווקא בזכרים ולא בנקיבות, ולכן אמרו דמותר באשתו בטביעות עין דקול כיון שאין אשה יכולה להשתנות לקול אשה אחרת, נראה להעיר עליו מהא דאמרין במשנה גיטין ס"ז ע"ב א' מי שהיה מושלך לבור, ואמר כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו, הרי אלו יכתבו ויתנו, ומקשה בגמ' וליחוש דילמא צרה היא פירוש שהצרה תעשה קול כבעלה כדי שצרתה תקבל גט ותנשא לאחר ותקלקלה חוניה להדיא דאפילו כקול איש יכולה לשנות, שוב מצאתי בספר הערות להגר"ש אלישיב שליט"א דביאר דקושת הגמ' הוא דווקא משום שזה בכור שמשם אין הקול ברור חוששים שתעשה קול שאומר שיתנו גט ולפי זה מיושב היטב.

הרב שלמה יואל שעהנברוין שליט"א ירושלים

מה שהקשתם על מה שתרץ הרמב"ן שהאחים היו דומים בקולם, דקשה מהא דאמרין בגמ' סנהדרין ל"ח ע"ב א' תנאי היה רבי מאיר אומר בשלשה דברים אדם משתנה מחבירו בקול, במראה, ובדעת, א"כ איך כתב שהיו שוים בקולם, ותוצאתם בכמה אופנים ובאחד מן התרוצים כתבתם דאולי אחים יש להם כן אותו קול, נראה להעיר דיש לתרץ דתאומים שאני דיש דברים שהם דומים דהרי אע"פ דאמרין בגמ' שאין פרצופיהן שוות, מ"מ בתאומים חוניה הרבה פעמים שהם שווים בפרצופיהן, א"כ ה"ה לענין הקול.

הרב יואל אברהם מושקוביץ שליט"א ירושלים כולל סאטמאר

נראה לתרץ, ע"פ מה שכתב בתורה תמימה דרוקא כשאין סתירה לכך אז סמכין על טביעת עין של קול לפי זה אתי שפיר דכיון שהיה כאן הוכחה סותרת על פי מישוש היה זה עשוי, א"כ לא סומכים על הקול, וכענין זה תירץ בתולדות יצחק בפרשתן.

מדוע יצחק לא נשא אשה רק בגיל ארבעים הרי בן י"ח לחופה

מה שהקשתם בשם המפרשים על הא דכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה, דיש להקשות למה נתעכב יצחק מלקחת אשה עד היותו בן ארבעים שנה, הרי איתא במשנה בן י"ח לחופה, ותוצאתם בכמה אופנים.

הרה"ג רבי אליהו יואל וועבער שליט"א בית שמש מגדל רחמי ת"ת הכמת שלמה ירושלים

נראה לתרץ בכמה אופנים האחד) משום שהיה נפשו חשקה בתורה לכן לא נשא אשה עד עכשיו. השני) איתא במדרש הגדול ו"ל ולמה נתעכב עד כאן בן ארבעים שלא סיעו הקב"ה להינשא עד שזוה ממנו חרפת ישמעאל שהיו ניגול בן י"ג ולא מיהא אמר הקב"ה הריני מניחו עד שיגדיל ואמר לאברהם קח נא וכי וכיון שזוה ממנו חרפתו אח"כ נושא אשה.

הרה"ג בן ציון מיללער שליט"א ירושלים

נראה לתרץ, דהנה איתא בגמ' יומא כ"ח ב"ה יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה, ומבואר בהדיא מראית העין שבת פ"ח בשם רבי יהודה החסיד שיצחק אבינו ישב ולמד 15 שנה כל יום 15 שעות, והנה הרמב"ם פסק הלכות אישות פרק ט"ז הלכה ג' שמי שנפשו חשקה בתורה תמיד כבן עוזאי ולא נשא אשה אין בידו עוון, ולכן לא נשא אשה, ועיין בתולדות יעקב יוסף מה שתרץ על זה באופן אחר.

הרב יוסף קרביץ שליט"א מודיעין עילית

נראה לציון דבספר ילקוט מעם לועז כתב עוד כמה תרוצים האחד) משום שנפשו חשקה בתורה השני) לפי שכל הנשים היו עובדות עבודה זרה ורצה רק ממשפחת אבותיו א"כ היה צריך להתמין עד שיתלך רבקה והיה לו אשה כשירה.

איזה היתר היה ליעקב אבינו לשקר ולומר שהוא עשוי הבכור

מה שהקשתם בשם המפרשים איך הוציא יעקב שקר מפיו ואמר אנכי עשוי בכור, הרי האבות קיימו את כל התורה עד שלא ניתנה, ובפרט יעקב שהנביא מעיד עליו תתן אמת ליעקב, ותוצאתם בחמשה אופנים.

הגאון רבי ישראל שוורץ שליט"א רב ואב"ד תל עין ראש כולל תלמידי הכת"ס, ור"מ בשיבת סוכטשוב

מה שהבאתם תרוץ דיעקב לא שיקר, דהתכוין לומר אנכי יעקב, ועשוי בכור, ומי שאומר דבר שמתפרש ב' אופנים אין זה שקר ואין בזה חשש איסור, נראה להעיר מהא דאיתא בגמ' גיטין י"ד ע"ב א' רב ששת הוה ליה אשתרא דסרבלי במחוזא, א"ל לרב יוסף בר חמא בהדי דאתית איתיתוהו ניהלי אול, ויהינחו ליה. אמרי ליה ניקני מינך, אמר להו אין, לסוף אישתמיט להו, וביעבי"ש שם כתב דיש לומר דליכא משום דבר שקר תרחק, כיון דלא מחייב בהו ולא יכול להציל מידם באופן אחר, ובהג"ה שם תירץ דלשון אין יש בו שני משמעות א' שמסכים לדבריו השני לא, והוא אמר להו בלשון אין והם סברו כי הבטיחם על זה והוא חשב בלשון לאו, ולפי זה מבואר בהדיא דשרי ולתרוץ הועיב"ש אין ראייה.

הרה"ג רבי חיים דוד קרוקער שליט"א בארא פארק כולל גור מו"ס לך חיים

נראה לציון עוד תרוץ מה שכתב בספר תורתך שעשועי של כ"ק האדמו"ר פני מנחם מגור זצ"ל שהרי עשוי היה לו דין ישראל מומר שאסור לאכול משחיטתו, וא"כ הרי יעקב במעשה זה מנע איסור מיעקב ולאפרושי מאיסורא מותר לשקר, דלא גרע מפני דרכי שלום שמותר לשנות.

הבה"ח ולמן לייב מרמרורשטיין נ"י ישיבת צאנז נתניה

נראה לציון דבסידורו של שבת שורש א' ע"פ ד' אות ט' נמי כתב היסוד הנ"ל דהיכא דמשתמע לתרי אנפי ליכא בזה חשש שקר, וכתב דזה הכוונה מה דאמרין בגמ' ב"מ כ"ג ע"ב בהני תלת מילי עבידי רבנן ד"משנין מלייהו" כי חס ושלום לומר שקר ורק לומר באופן שמשתמש לתרי אפי.

האם יש איסור לשקר כשאין בזה נ"מ לדון

מה שדנתם האם יש איסור לשקר כשאין בזה נפק"מ לדינא.

הגאון רבי טוביה שלזינגר שליט"א רבה של קרית אתא

נראה לציון דבשערי תשובה לרבינו יונה שער השלישי אות קפ"א קפ"ד דן בזה באריכות.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד
להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א
 לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: leviber@gmail.com
 לביירוים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560
 מי שמעוניין להצטרף אלפני המנויים נא להתקשר למערכת

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון רבי שלום יוסף גוטמן שליט"א
 ראש כולל צאנז בני ברק
 לעילוי נשמת אביו
 הרב נפתלי חיים בן הרב מרדכי דוד ז"ל
 גוטמן
 נלב"ע ח' כסליו תשס"ד ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב משה יהודה הכהן ווייס שליט"א
 ירושלים
 לרגל שמחת נשואי בתו במז"ט
 עב"ג הבה"ח יצחק בראון נ"י
 יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות
 ירוה נחת מכל יוצאי חלציו
 ויציליה בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו גדול המרצים
 והמשפיעים בדורנו פה מפני מרגליות
 הרה"ג רבי מאיר שוורץ שליט"א אשדוד
 לרגל שמחת היכנס בני חביבו
 הניק והכים כמר עזריאל נ"י
 שמחת חבר מצוה תתיקיים
 באולמי עטרת צבי באשדוד ביום א' פרשת וישלח
 יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירוה נחת מכל
 יוצאי חלציו ויציליה בכל אשר יפנה